

SZÍNHÁZI ÉLETÜNK egyik ellentmondása, hogy az idei évad első sikeres előadása egy francia bulvárkomédia színrevitele a Vígszínházban. *Georges Feydeau* darabjáról van szó, az angliai színpadokon néhány éve újráfelfedezett *Bolha a fülbe* című háromfelvonásos bohózatról, amit nemrégiben *Rex Harrison* főszereplésével *Hívd a férjed találkára* címmel filmen is láthattunk.

Feydeau fölfedezésére két okból került sor.

Egyrészt a rosszul megcsinált darabok sokaságának idején meglepő örömet jelentett egy úgynevezett „jól megcsinált darab”, friss nevetést szerzett a szerkesztés tőkélye, a mértani elrendezés lángelméjűsége, a káprázatosan működő bohózati gépezet, amely beindulása után eszeveszetten pörög föl és mindent összerombolva száguld végig a világot mutató színpadon. A pompás mulatság mellett a föltámasztás másik oka, hogy a századfordulós sikamlóságú bohózat hírtelen olyannak tűnt föl (nem is joggalanul), mintha az abszurd előképe volna.

Feydeau sikere végigsöpört Európán. Legutóbb Bukarestben fogadták tárt karokkal és mindenhol előcsalogatták a bájos szerkezet alatti csikorgó hangokat, a kritikai keserűséget. Már legnevezetesebb darabja, az *Egy hölgy a Maximból* (amit néhány éve ugyancsak a Vígszínház mutatót be) is a polgári látszatrend gyilkos kritikája. És ez a *Bolha a fülbe* című drámára fokozottabb érvénnyel áll. Egy oktanal feltételezés olyan vígjátéki görgetéget indít meg, ami magával sodorja a szereplők társadalmi árcát és kétségbeejtő helyzetekbe szorítja bele valamennyiüket. Tizennégy szereplője van a da-

BOLHA A FÜLBE

Feydeau bohózata a Vígszínházban

rabnak és tizennégy ember esik csapdába a cselekmény során.

Egy előkelő biztosítási férfiú — Boston Company párizsi igazgatója —, akinek szép, fiatal felesége, biztos jövedelme, társadalmi megbeesülése és rangja van, néhány hangos szó és rúgás után hajlandó magára húzni egy garnizálló részeges szolgájának egyenruháját és lemenni a pincébe fáért. Ez a helyzet nemcsak megalázó, hanem félelmetesen leleplező is. Milyen gyöngye lábakon áll a társadalmi biztonság, ha valaki néhány ütésre elveszti egyéniségét, társadalmi helyzetét és szilárdságát! És nemcsak Chandebise igazgató úr áll ilyen ingatagon, hanem a többiek is, akikről pillanatok alatt foszlik le a méltóság és jólneveltség, szemérem és fegyelmezettség. Szempillantás alatt vetkeznek ki ruháikból és egyéniségükből. Mondhatnánk úgy is: Chandebise szorultságában van valami kaffkaj rémség, valami kifürkészhetetlen borzalom és ördögi eszeveszettség — ami minden nagy komédia nevéteinek alján ott lapul —, de fogalmazzuk inkább úgy, hogy Ionesco és Pinter, Beckett és Brecht *helyzetdrámái* mintha Feydeau *helyzetvígjátékait* köszöntenék őstüikül.

FEYDEAU DARABJA nem igényel rendezői „ötleteket”, csak kemény és biztos kezű munkát, hogy a helyzetek teljes szépségükben, mulatságos borzalmukban kibontakozzanak. Feydeau darabja virtuóz játék és virtuozitást igényel a színészekől is. A

Vígszínházban a virtuóz darabot meglehetősen jól játsszák még akkor is, ha *Fabri Zoltán* elragadóan kedves szecessziós falai és lépcsőrendszerei között attól kell félnünk, hogy bármelyik pillanatban elbotolhat valamelyik színész vagy leejtethet egy poharat, elvesztheti az összekuszálódott, életveszélyesre bonyolódott világ egyensúlyát, és olyan helyzetbe sodorhatja partnereit, hogy nem folytathatják tovább az előadást.

Feydeau csak a legteljesebb pontossággal lehet előadni. Artistaügyességgel kell egyszerűzni a félreértések, éncserék és véletlenek kozmikussá növesztett zűrzavarában. Ha valaki csak egy kicsiny mozdulatot vét is a színpadon: lezuhannak valamennyien, mint a cirkusz kupolájában egymás ügyességére utalt artistacsallád. Feydeau nem színészi magánszólamokat igényel az előadástól, hanem csapatmunkát, összesztergált együttes játékot.

Nos, ebben nem teljesen hiány nélküli a Vígszínház előadása. De hozzá kell tenni — mentségül vagy vádai? —, hogy szinte az egész magyar színjátszás ludas ebben. Színháztörténetünkben és színészképzésünkben hiányzik a virtuóz mesterségbeli tudás, a beszednek és a mozgásnak tökéletes kifejlesztése, aiktól nem képtelen kivánnal az igényelni, hogy kifejezően mozogjanak-táncoljanak, miközben nem veszítik el az ábrázolt szerep fő vonalát szemük elől, nem mosódnak szét a jellemek és még érthetően beszélnek is mozgás közben, anélkül, hogy kimerülten ziháljanak. *Tahi*

Tóth László az egyetlen kivétel. Ő képes jellemző erővel mozogni, egyszerűsment emberi alakot is megjeleníteni.

E NEHÉZSÉGEK ELLENÉRE

Marton László rendező kecsesen mozgatja a bohózati szerkezetet és legjobb munkájának kell tekintenünk ezt az izléses és valóban mulatságos játékot, még akkor is, ha hiányoljuk belőle, a csapdába szorult embernek a mulatságot ellenpontozó komor színeit.

Jókedvű és kellemes előadás a *Bolha a fülbe*. *Wieber Marianne* jelmezei derűsek és szellemesek. *Mészöly Dezső* fordítása elegáns, jó munka, bár szívesen elengedtük volna darab végi versiket. *Dékány Endre* Fényes Szabolcs-i ihletésű kísérő zenéje friss, de mintha nem a darab korát idézné föl.

Béres Ilona szép és szellemes, ő testesíti meg a régi Vígszínház stíluskövetelményeit. Olyan, mint, ha egy Charivari-illusztráció elevenedett volna meg püderezett dekoltázsával. *Szegedi Erika* egyre jobb komika. *Kovács István*nak is eddig takargatott érzéke van a groteszk szerepekhez. *Tomanek Nándor* a tükörszerepet példásan oldja meg, nem kizárólag az ő hibája, ha azt kell mondanunk, hogy minden mélység nélkül. *Balázs Péter* inasából időnként kikívánczik a valóság költészete. Jó *Sir Kati* loncsos szolgálója, *Szatmári István* fal-melléki doktora, *Detre Annamária* szubrettszobalánya, *Ernyei Béla* kissé túlcrazolt némafilmszeladonja, *Tordy Géza* műtemperamentuma, *Miklósy György* szállodása, *Sándor Iza* réveteg és hivatag szépasszonya, *Pethes Sándor* bohózatbácsikája.

M. G. P.